

לומדים ביחד

אבולוציה ויהדות

על רגל אחת: התנ"ך אינו ספר היסטוריה או מדע אלא עקרונות העולם והקיום כפי שקבע בורא העולם. התורה היא ספר של ערכים שכתובים בצורת רמזים ומילים מושאלות.

רציונאל:

רציונאל: מטרת המפגש להבין כי אין סתירה בין תורה למדע. כדי לקיים סתירה כזו צריך להיות מאד ספציפי, ולהגדיר איזה פירוש בתורה סותר תיאוריה כלשהי במדע. בשביל זה צריך להבין גם בתורה וגם במדע, ולבחון האם התאוריה או הגילוי הוא מוחלט וודאי, וכן האם ההבנה בתורה היא נכונה ומדוייקת, או בנויה על הבנה שטחית של המקורות.

תובנות עיקריות:

- לפי האבולוציה הדרווינסטית היחס בין בני האדם לבעלי החיים הוא טכני- כמותי בלבד. בעלי חיים פשוט חסרים כמה יכולות ביחס לבני האדם אך שניהם על אותה הסקאלה- יצורים חיים. ["יועיל האדם להתרברב בעליונותו המפוארת"] האדם הוא פשוט בעל חיים די חכם ותו לא. ומה חושבת על כך היהדות? האמנם האדם הוא בעל חיים משוכלל?
- הפסוקים הראשונים בתורה אינם נותנים שום נקודת ייחוס למימד הזמן כפי שאותו אנו מכירים. "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד"- אי אפשר לדעת כמה זמן ארך אותו היום כיוון שהשמש נבראה רק ביום הרביעי. אם כן- מה גרם ליום הראשון להיגמר אם לא סיבוב של כדור הארץ סביב עצמו ביחס לשמש? כמו-כן הפסוקים לא מתארים מתי היתה בריאת המים, והרי מבחינת המדע לא מתאפשר קיום של מים על העולם אם אין שמש. במצב כזה המים היו קופאים [כפי שמוכח בכוכבי לכת הרחוקים יותר מהשמש].
- רש"י הראשון על התורה שואל מספר שאלות שאינן מובנות בפשט הפסוקים, ומסקנתו היא אחת- המקרא אינו בא ללמד סדרי המוקדמים והמאוחרים. כלומר אין לנו ללמוד היסטוריה, או כימיה או כל מדע אחר מן התורה. התורה אינה ספר היסטוריה אלא ספר שמלמד עקרונות, רעיונות ומצוות כפי שהם, וכפי שהם צריכים להיות.
- למשל: ביולוגית- האדם אינו עשוי מעפר ואוויר, כפי שאומרת התורה, אלא הכוונה היא שיש בו צד פיזי וצד נפשי-נשמתי, וכו'. הסיבה שכתוב שהאדם והחיות נבראו בימים שונים היא להדגיש את העובדה שבני אדם ובעלי חיים אינם על אותה סקאלה, כפי שסובר דארווין, אלא בני אדם הם יצור אחר לגמרי. האדם הוא בעל תפקיד אחר ותכונות שונות. [אכן גם המדע מתקשה להוכיח ולהסביר מתי התפתח בעולם תכונות אנושיות לגמרי כמו למשל- הדיבור שמיוחד לבני אדם, אם לבעלי חיים די בהשמעת קולות כדי לשרוד מדוע זקוק האדם למילים? נקודה נוספת- האדם הוא היצור היחיד בעולם שקיים אצלו מוסר. אריות לא מרחמים על איילות מסכנות אלא טורפים אותם ללא יכולת שליטה בדחפיהם. בני אדם לעומתם יכולים לבחור במה שנכון גם אם אין הוא הגיוני מבחינה הישרדותית [לוותר על אוכל עבור החלש, להילחם למען משפחתם או מדינתם, לסכן את עצמם במודע כדי להציל מישהו אחר וכד'].

- כך גם בתיאור הבריאה: כשתנ"ך אומר את המילה "יום" אין הוא תמיד מתכוון ליום כמו שלנו עם 24 שעות, אלא לתקופה כלשהי, לעיתים ממושכת יותר. כמו בתהילים, שכלפי הקב"ה 1000 שנים הם כמו יום אחד. [אפשר להוסיף דוגמא גם מהתורה: "תשב הנערה איתנו ימים או עשור" שם "ימים" הכוונה חודש שלם].
- הגילויים של דארווין נפוצו בעולם מאד בדורו השל הרב קוק. הרב קוק לא "נבהל" מהסתירה בין גיל העולם לפי המדע, לגיל העולם לפי התורה. אלא קובע כי ייתכן מאד שימי בראשית הם בעצם מליוני שנים של עידנים רבים.
- עוד כותב הרב קוק כי חכמת התורה אינה כשאר חכמות העולם. חכמת התורה באה ליצור שינוי פנימי ומהותי בנפש הלומד, ואילו כל שאר המדעים רק באו לספק מידע על העולם, מהצד השכלי וההגיוני בלבד. המדע מתאר יפה מה קיים במציאות, ואילו התורה נועדה להסביר מה המשמעות של מה שקיים בטבע, לא להיות תחום דעת נוסף. לכן אין ללמוד מהתורה שום מדע או עובדות טכניות, אלא רק תוכן ומהות.
- עוד מלמד אותנו הרב קוק כי הגילויים בדבר האבולוציה הם מתאימים ביותר לעמקי חכמת הקבלה והנסתר, כי כמו שבעולם הפנימיות העולם הולך ומתעלה ממדרגה למדרגה, ומתקיים מתוך שיפור מתמיד לעבר תיקון העולם, כך גם האבולוציה מאמינה כי הקיום בעולם הולך ומשתפר, הכל עולה ממדרגה נמוכה למדרגה גבוהה יותר.

דגשים ללימוד המקורות, ליחידות הפתיחה והסיכום:

- השיעור מזמין שאלות ושיח על ענינים רבים בין תורה ומדע, טכנולוגיה, ארכיאולוגיה וכו'. מומלץ לקרוא מעט ולהרחיב את הידע על הנושא, ומצד שני- השיעור אינו שיעור במדעי הטבע. אם בקבוצת הסטודנטים יש מי שהנושא נוגע לליבו, הוא יוכל לחקור וללמוד עליו מעבר לשיעור, כדי לקבל תמונה רחבה יותר. השיעור הספציפי הזה עוסק בהבנת היחס בין התורה למדע, ובתפקיד התורה והתנ"ך.
- אין להיגרר לשאלות כלליות מידי כמו מי אמר שאלוקים קיים וכו'. קשה לענות על שאלות גדולות כאלה במסגרת הזמן של השיעור. כן לתת מקום לשאלות ו"גלישה חופשית" אך תמיד להחזיר אל הנקודה המרכזית, שהיא: מהתנ"ך איננו לומדים מדע או היסטוריה אלא ערכים ועקרונות.